

PRADILLA, Miquel Àngel (2011). *De política i planificació lingüística: Mirades contemporànies a l'ecosistema comunicatiu català*. Benicarló: Onada. 142 p.

De política i planificació lingüística. Mirades contemporànies a l'ecosistema comunicatiu català, l'últim llibre de Miquel Àngel Pradilla, va sortir al carrer el març de 2011, editat per Onada Edicions amb el suport del Departament de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili (URV). És un recull de cinc aportacions al voltant de la política i la planificació lingüístiques que s'havien anat publicant de manera dispersa. El fil conductor que les uneix és l'anàlisi de la realitat sociolingüística catalana actual, en l'era de la globalització, l'informacionalisme, la multiculturalitat i els canvis en el concepte d'*identitat*.

La primera d'aquestes aportacions es titula «La catalanofonia. Una comunitat a la recerca de la normalitat lingüística» i és una traducció de l'article que havia sortit publicat, en anglès, a *Democratic policies for language revitalisation. The case of Catalan*. El fet d'anar destinat al públic internacional condiciona necessàriament el contingut i el desenvolupament de l'article: Pradilla comença situant el lector estranger sobre la llengua catalana, i això inclou des de dades bàsiques —com els territoris on es parla o el nombre de parlants—, fins a un repàs a tota la història de la llengua i la literatura. Una bona part de l'article, però, està dedicada a l'explicació i l'anàlisi de la situació que vivim en els nostres dies com a conseqüència de les polítiques que s'han aplicat i s'apliquen a cada un dels territoris, tant pel que fa a la planificació del corpus com a la planificació de l'estatus.

El gruix d'aquestes informacions hauria de ser conegut pels experts catalans i per les persones interessades en la llengua, els quals, justament per aquest motiu, no són el públic objectiu de l'article. Malgrat aquesta circumstància, cal tenir en compte que el perfil de lector potencial va molt més enllà dels lingüistes d'arreu del món desitjosos d'ampliar coneixements sobre la llengua catalana. Així, per exemple, és un text ben recomanable per a qualsevol persona, autòctona o forana, que vulgui tenir una idea global sobre la història i la situació present del català en tots els territoris en què es parla. De la mateixa manera, pot ser una lectura adequada per a estudiants d'ESO i batxillerat —o, fins i tot, primers cursos de carrera— i per als alumnes de les universitats estrangeres que comencen a aprendre català gràcies als lectorats. Justament, una de les habilitats que demostra l'autor al llarg de tot el llibre és la capacitat per sintetitzar informacions complexes, transmetre-les amb claredat i, alhora, analitzar-les amb profunditat.

El segon capítol és la intervenció de Miquel Àngel Pradilla al seminari «La multiculturalitat i les llengües», organitzat per l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) l'any 2006. Es titula «L'alteració demolingüística de les noves migracions. Una oportu-

tunitat per a la llengua catalana?» i, malgrat que va ser pronunciada per primera vegada en un context socioeconòmic ben diferent de l'actual, conserva la vigència. L'objectiu no és respondre la pregunta que planteja el títol —probablement ara, més de mitja dècada després d'haver plantejat la pregunta, encara no es pot respondre amb garanties d'èxit. L'objectiu que sembla que persegueix l'autor és posar sobre la taula la qüestió en si mateixa i identificar els factors que cal tenir en compte per fer possible que la resposta acabi sent afirmativa. Amb aquesta finalitat, Pradilla repassa l'estat sociolingüístic del país que es troben els nouvinguts en el moment d'arribar, tant pel que fa a les polítiques lingüístiques institucionals de cada territori com als comportaments lingüístics individuals dels seus habitants.

El tercer capítol d'aquest recull de mirades contemporànies a l'ecosistema comunicatiu català forma part de *Paraula donada: Estudis de llengua i literatura en homenatge a Joaquim Mallafre* i inclou en el títol dos conceptes encunyats i difosos pel filòleg reusenc: «Llengua de tribu i llengua de polis. Reflexions apressades sobre la planificació lingüística domèstica». Pradilla tracta novament la planificació del corpus i la planificació de l'estatus, però en aquesta ocasió presta una atenció especial al cas valencià —territori en el qual és especialista en matèria sociolingüística—, i és que justament en el cas valencià té molt de sentit l'aplicació dels conceptes de Mallafre, amb referència a l'estàndard que es potencia des dels òrgans de poder. En aquest sentit, és especialment destacable un dels fragments del capítol:

La planificació lingüística és una forma de planificació social. La planificació lingüística no és un fi en ella mateixa: es troba al servei d'interessos extralingüístics, com la creació o el manteniment d'èlits, el control polític, la reivindicació identitària, el desenvolupament econòmic, etc. En conseqüència, la seva comprensió passa per una bona anàlisi dels canvis socials que la impulsen.

Ho sabem, i no ho hauríem de perdre mai de vista. Per això és important recordar-ho i transmetre-ho d'una manera tan explícita.

El quart capítol del recull, «Aproximació demolingüística a les comarques de la diòcesi de Tortosa», està escrit conjuntament amb Albert Fabà. És una aportació especialment interessant perquè compara dades sobre coneixement, ús i actituds envers la llengua entre les comarques dels Ports i l'Alt i el Baix Maestrat, sota administració valenciana, i les Terres de l'Ebre, sota circumscripció catalana. Però, no prou satisfets amb aquesta comparació, que ja per si sola té interès, els autors han comparat cadascun d'aquests territoris amb altres zones sota la mateixa adscripció autonòmica, però molt diferents des del punt de vista demolingüístic i de les dinàmiques socioeconòmiques: l'Alacantí i l'Àmbit Metropolità de Barcelona.

Les reflexions que suscita el contrast sociolingüístic entre aquests quatre territoris són abundants, però el més rellevant de l'article és que posa clarament de manifest les conseqüències reals i tangibles de la política lingüística que s'aplica a cada territori. Aquestes polítiques impulsades des del poder tenen conseqüències directes en els coneixements, usos i actituds lingüístics de tota la població, tant catalanoparlant com

castellanoparlant. Això constata que les mesures que s'implanten en matèria lingüística tenen una incidència directa en les vides dels ciutadans dels diversos territoris i, consegüentment, en la salut global de la llengua.

Aquesta conclusió pot semblar òbvia (si s'aposta per unes determinades polítiques, en gestió lingüística o en qualsevol altre àmbit, evidentment és perquè tinguin un efecte sobre la població), però convé remarcar-la perquè aquest objectiu —aconseguir influir en els comportaments de la població— no sempre s'assoleix en tots els àmbits (pensem, per exemple, en les polítiques de prevenció d'algunes conductes de risc pel que fa a salut). En el cas del Principat, certament, de vegades els resultats no són tan satisfactoris com seria desitjable, però l'article demostra que els resultats positius que s'obtenen probablement no s'obtidrien amb un altre tipus de polítiques; és a dir, que, malgrat que els objectius en política lingüística no s'han assolit al cent per cent, el camí triat sembla que és el correcte.

El capítol cinquè, dedicat al Camp de Tarragona i la seva capital, també està escrit a quatre mans; en aquest cas, el coautor és Joaquim Torres. És una de les ponències presentades a les jornades de la Secció Filològica de l'IEC que van tenir lloc el juny de 2009 a Tarragona. El Camp de Tarragona té comportaments demolingüístics equiparables als de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, ja que aquests dos territoris són, de moment, els únics de Catalunya on el castellà és més freqüent que el català com a llengua d'identificació i, paral·lelament, estan a la cua tant pel que fa al coneixement com a l'ús de la llengua pròpia del territori.

Pradilla i Torres també ofereixen una interpretació de les dades de l'Ofercat a Tarragona ciutat i posen de manifest que, pel que fa a l'oferta de català de les entitats i organismes (retolació, comunicacions escrites, llengua d'atenció al client, etc.), la capital del Camp va a la baixa, especialment en l'àmbit de les entitats privades, tot i que, d'altra banda, també es visualitzen els esforços d'algunes administracions públiques per millorar l'oferta en català.

Dels resultats de l'Ofercat es dedueix que, en planificació lingüística, els pilars d'actuació haurien de ser empresa i immigració. La mostra que s'és conscient de la necessitat és que aquests van ser els dos eixos sobre els quals es va centrar la segona edició del Congrés Convit de Serveis Lingüístics, que el 2011 va tenir lloc al Camp de Tarragona, a Reus, amb participació activa de tots els organismes del territori vinculats a la planificació lingüística. Les dades exposades i analitzades per Pradilla i Torres posen de manifest que el Camp de Tarragona mereix una atenció especial per la complexitat que presenta des d'un punt de vista demolingüístic.

En conclusió, hi ha una bona pila de raons per llegir *De política i planificació lingüística*: en primer lloc, com comentava al principi, per la capacitat de l'autor de comunicar idees molt complexes amb una gran claredat (la lectura és agradable, i això sempre és important); en segon lloc, perquè és apte per a un ampli ventall de perfils, des d'acadèmics i estudiosos, passant per tècnics, per estudiants o per qualsevol persona interessada en l'ús de la llengua; en tercer lloc, per les dades que aporta sobre la situació de la llengua en cada un dels territoris i perquè no confon, com de vegades passa, la situació de la llengua catalana amb la situació de la llengua a Catalunya; en

quart lloc, per l'anàlisi aprofundida de la realitat en una sèrie de regions concretes especialment interessants des del punt de vista demolingüístic, i, finalment, per la lucidesa de les anàlisis i perquè aquestes anàlisis estimulen el lector a anar més enllà i treure les seves pròpies conclusions.

M'agradaria cloure aquesta ressenya amb un comentari sobre la foto de la portada: hi veiem les Rambles de Barcelona un dia assolellat, plenes de gent, en ple bullici, amb persones de nacionalitats diferents, amb llengües diverses, de classes socials diferents i, segurament, amb interessos dispars. Crec que és un símbol de la contemporaneïtat de què parla el subtítol, de la contemporaneïtat tal com es viu als Països Catalans i en la qual ens hem de plantejar el paper que hi ha de tenir la llengua catalana. Aquesta contemporaneïtat, marcada per la globalització, la multiculturalitat i el multilingüisme, comporta algunes amenaces per a les llengües no estatals com el català, però depèn fonamentalment dels catalans saber aprofitar les oportunitats que genera aquesta mateixa realitat. Per això vull acabar amb una citació del llibre, un fragment de la pàgina 60 que crec que resumeix molt bé la idea que vol transmetre Miquel Àngel Pradilla amb *De política i planificació lingüística*:

Tot i les incerteses que planen en el nou horitzó que es dibuixen amb el nou mil·lenni, considerem que és fonamental assumir les mancances actuals i abordar la intervenció lingüística amb esforços renovats i amb el convenciment que el futur (si més no en la major part del domini lingüístic) encara és a les nostres mans.

BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

- BASTARDAS, Albert (1996). *Ecologia de les llengües: Medi, contactes i dinàmica sociolingüística*. Barcelona: Proa.
- BOIX, Emili; VILA, Francesc Xavier (1998). *Sociolingüística de la llengua catalana*. Barcelona: Ariel.
- IDESCAT. *Enquesta d'usos lingüístics de la població 2008*. Disponible en línia a: <<http://www.gencat.cat>>.
- MALLAFRÈ, Joaquim (1991). *Llengua de tribu i llengua de polis: Bases d'una traducció literària*. Barcelona: Quaderns Crema.
- MOLLA, Toni (2001). «L'agenda de l'estatus en la planificació del corpus». A: FISHMAN, Joshua. *Llengua i identitat*. Alzira: Bromera, p. 265-277.
- MONTOYA, Brauli (2000). *Els alacantins catalanoparlants: una generació interrompuda*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- PRADILLA, Miquel Àngel (coord.) (2004). *Calidoscopi lingüístic: Un debat entorn de les llengües de l'Estat*. Barcelona: Octaedro.
- PRADILLA, Miquel Àngel (ed.) (1999). *La llengua catalana al tombant del mil·lenni*. Barcelona: Empúries.
- (2001). *Societat, llengua i norma: A l'entorn de la normativització de la llengua catalana*. Benicarló: Alambor.
- (2008). *La tribu valenciana: Reflexions sobre la desestructuració de la comunitat lingüística*. Benicarló: Onada.

- QUEROL, Ernest (coord.) (2007). *Llengua i societat als territoris de parla catalana a l'inici del segle XXI: L'Alguer, Andorra, Catalunya, Catalunya Nord, la Franja, Illes Balears i Comunitat Valenciana*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- UNIVERSITAT DE BARCELONA (2005). *Les llengües a Catalunya*. Barcelona: Universitat de Barcelona: Octaedro. [Catàleg de l'exposició «Les llengües a Catalunya» (del 14 d'abril al 15 de maig de 2005)]

Marina MASSAGUER COMES